

Memorandum 2024

Lokale en provinciale verkiezingen 2024

Het memorandum van Unia voor meer inclusief lokaal bestuur in België

Voorwoord

Op 13 oktober 2024 worden de burgers opgeroepen om deel te nemen aan de provincieraads-, gemeenteraads- en districtraadsverkiezingen. Die zullen de politieke samenstelling van het lokale bestuur bepalen.

Dit memorandum bundelt de belangrijkste aanbevelingen van Unia aan de politieke leiders op de verschillende lokale bestuursniveaus. Onze aanbevelingen zijn opgesteld op basis van de expertise die Unia in de praktijk heeft opgedaan en onze banden met de betrokken burgers of hun vertegenwoordigende organisaties. Het memorandum bevat 17 aanbevelingen op verschillende domeinen, waaronder werk, politie, huisvesting, onderwijs en gezondheid.

Sommige aanbevelingen zijn overgenomen uit ons [memorandum voor de federale, Europese en regionale verkiezingen van juni 2024](#), maar deze aanbevelingen zijn ontwikkeld voor lokale besturen rond thema's waarvoor Unia grote uitdagingen heeft vastgesteld in de strijd tegen discriminatie en racisme.

Unia heeft als wettelijke opdracht om discriminatie te bestrijden en gelijkheid te bevorderen over heel België. In het Waals Gewest, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is Unia bevoegd voor alle vormen van discriminatie over alle domeinen heen. In maart 2023 werd de missie van gelijkheidsorgaan m.b.t. de Vlaamse gewestelijke en gemeenschappelijke bevoegdheden overgeheveld naar het Vlaams Mensenrechteninstituut. Unia blijft in Vlaanderen bevoegd voor de federale materies.

Dit memorandum bevat aanbevelingen voor alle lokale besturen op het Belgisch territorium, waardoor er ook aanbevelingen voor materies zijn die onder gewestelijke of gemeenschappelijke bevoegdheid vallen.

Disclaimer

We trachten dit memorandum zo neutraal mogelijk te schrijven om de leesbaarheid via automatische leessoftware te garanderen.

Voor meer informatie over inclusieve communicatie verwijzen we naar onze website: [Woordenlijst inclusieve communicatie | Unia](#)

De hyperlinks zijn beschikbaar via de digitale versie.

Inhoudstafel

1	Maak van inclusie en de strijd tegen discriminatie je prioriteit	4
2	Toegankelijke openbare diensten: garandeer iedereen een kwaliteitsvol onthaal	5
3	Digitalisatie: onderneem actie tegen ongelijkheid en de digitale kloof	7
4	Artificiële intelligentie: heb oog voor discriminerende effecten	9
5	Bestrijd online haatspraak	10
6	Bestrijd toxische polarisatie door burgerparticipatie	11
7	Zorg als werkgever voor diversiteit en inclusie in het personeelsbeleid	12
8	Implementeer anti-discriminatieclausules in overheidsopdrachten	13
9	Versterk de rol van politie in de strijd tegen discriminatie	14
10	Huisvesting: garandeer gelijke toegang voor iedereen	15
11	Verwezenlijk het recht op inclusief onderwijs	16
12	Organiseer een duurzaam mobiliteitsbeleid zonder mensen uit te sluiten	18
13	Bestrijd ongelijkheid in het lokaal veiligheidsbeleid	19
14	Openbare ruimte: respecteer mensenrechten als je bedelarij reglementeert.....	20
15	Bestrijd discriminatie tegen LGBTI+.....	21
16	Woonwagengewoners en Roma: geef een kwaliteitsvol onthaal	22
17	Racisme: sluit je aan bij de ECCAR-coalitie en kom in actie tegen racisme.....	23
18	De lokale werking van Unia	24

1 Maak van inclusie en de strijd tegen discriminatie je prioriteit

De uitdaging van inclusie is om iedereen in staat te stellen op gelijke voet deel te nemen aan alle aspecten van het maatschappelijke leven.

Er bestaat geen vast recept om inclusie te realiseren. Integendeel, het vereist langdurige aandacht en verantwoordelijkheidsgevoel van zowel politieke besluitvormers, overheden als sociale spelers. Om inclusie te verwezenlijken moet men uitsluitingsmechanismen (h)erkennen en corrigeren.

Dit is een uitdaging op lange termijn:

- **Neem inclusie en de strijd tegen discriminatie op in je politieke programma's en beleidsplannen.** Maak deze doelen tot prioriteit in alle aspecten van je werk. Inclusie is een transversale verantwoordelijkheid die alle bevoegdheidsgebieden van het lokale bestuur bestrijkt.
- **Wijs lokale verkozenen aan die verantwoordelijk zijn voor inclusie en de strijd tegen discriminatie.** Geef hun de bevoegdheid en het mandaat om op verschillende domeinen actief te zijn, met een transversale status (volgens gemeentelijke bevoegdheden).
- **Implementeer actieplannen met nadruk op structurele impact.** Geef deze actieplannen voldoende middelen om efficiënt te zijn. Het Plan Samenleven, een Regenboogactieplan, de Europese Coalitie van Steden tegen Racisme (ECCAR) kunnen hiervoor een inspiratie zijn.
- **Wijs binnen al je diensten medewerkers aan die verantwoordelijk zijn voor inclusie en de acties die hieraan verbonden zijn.** Voorzie hiervoor voldoende middelen, tijd en ruimte om deze taken uit te voeren. Inclusie kan niet enkel gedragen worden door een integratie- of diversiteitsdienst. Het vraagt een transversale aanpak over de diensten heen.

Voor meer informatie

- [Diversiteit \(vvsg.be\)](https://www.vvsg.be)
- [Gelijke kansen | Brussel Plaatselijke Besturen \(plaatselijke-besturen.brussels\)](https://www.plaatselijke-besturen.brussels)
- [Samenleven | Vlaanderen.be](https://www.samenvlaanderen.be)
- [Unia: voor gelijkheid, tegen discriminatie | Unia](https://www.unia.be)
- [Praktijkvoorbeelden - www.ediv.be](https://www.ediv.be)

2 Toegankelijke openbare diensten: garandeer iedereen een kwaliteitsvol onthaal

Gemeenten en provincies willen dat alle inwoners vlot toegang hebben tot de openbare diensten. Toegankelijkheid is voor iedereen goed. Wanneer iedereen vlot de weg vindt zonder drempels, verloopt alles veel gemakkelijker. Met een warm onthaal voelt iedereen zich welkom. Veel steden en gemeenten zetten hier reeds op in.

Unia stelt volgende toegankelijkheidsmaatregelen voor:

- **Zorg ervoor dat kwetsbare groepen welkom zijn**
 - Maak de medewerkers die in contact staan met het publiek, bewust van de eigen vooroordelen, zodanig dat elke burger zich gehoord voelt.
 - Organiseer hiervoor vormingen voor personeelsleden, o.a. over stereotypen, vooroordelen en discriminatie of omstaanderstrainingen. Unia en andere organisaties kunnen helpen bij het opzetten van dergelijke opleidingsprogramma's.
- **Ontwikkel een beleid voor personen met een handicap, binnen je gemeente of provincie**
 - Denk bij elke nieuwe beleidsmaatregel aan de impact voor mensen met een handicap.
 - Organiseer een contactpunt 'handistreaming' binnen je gemeente en provincie. Voorzie voor deze contactpunten ook contactpersonen binnen de verschillende diensten om vragen en adviezen op te volgen.
 - Stel een duidelijk actieplan op in verschillende fasen, met meetbare doelen en een tijdslijn.
- **Verbeter de toegankelijkheid van je voorzieningen met een lokaal actieplan**
 - Hou rekening met integrale toegankelijkheid en universeel ontwerp in alle overheidscontracten voor infrastructuur bestemd voor het publiek of het personeel (in overeenstemming met art. 53 van de federale wet op overheidsopdrachten).
 - Voer een volledige toegankelijkheidsaudit uit van openbare infrastructuren (parken, bibliotheken, sport- of culturele centra, gemeentelijke kantoren, scholen, enz.)
 - Maak personeel en aannemers bewust van toegankelijkheidskwesties.
 - Benoem en train een toegankelijkheidsadviseur/referent of onderteken een conventie met een toegankelijkheidsbureau.
 - Geef de gebruikers zelf een stem en bevrraag hen waar ze drempels ervaren.
- **Maak verkiezingen toegankelijk voor alle burgers**
 - Geef burgers vóór de verkiezingen duidelijke en toegankelijke informatie over de stemprocedures en de toegankelijkheid van stembureaus. Gebruik inclusieve communicatie om dit te bereiken.
 - Faciliteer het vervoer op de verkiezingsdag voor mensen met een handicap.
 - Maak dat alle stembureaus toegankelijk zijn, rekening houdend met alle soorten handicaps, zichtbaar en onzichtbaar.
 - Zorg voor een passend onthaal voor mensen in kwetsbare situaties (bijvoorbeeld met stewards om mensen de weg te wijzen).

Voor meer informatie

- [Verkiezingen 2024: een stem voor iedereen? | Unia](#)
- [Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap en zijn Facultatief Protocol | Unia](#)
- [De toegankelijkheid voor personen met een handicap van de openbare voorzieningen in de 19 gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest | Unia](#)
- [Handistreaming-toolbox | Unia](#)
- [Inclusieve communicatie: gids en tips | Unia](#)
- [Toegankelijkheid van de stembureaus | Unia](#)
- [Inter | Vlaanderen.be](#)
- [Vlaams Mensenrechteninstituut | Mensenrechten en discriminatie](#)

3 Digitalisatie: onderneem actie tegen ongelijkheid en de digitale kloof

Zowel bij de overheid als in de privésector verloopt de digitalisering van onze maatschappij snel en verandert het de manier waarop we functioneren. Hoewel dit veel mensen helpt en diensten sneller en gemakkelijker maakt, ondervindt een grote groep mensen hierbij moeilijkheden. Mensen in een kwetsbare positie kunnen hierdoor uit de boot vallen.

Lokale overheden hebben een belangrijke rol te spelen in het bestrijden van dit fenomeen en kunnen hierbij een actieve rol opnemen:

- **Ga niet 'volledig digitaal':**
 - Zorg ervoor dat dienstverlening voor iedereen toegankelijk is zonder extra kosten.
 - Voorzie toegankelijke en duidelijk aangegeven fysieke loketten.
 - Bied ondersteuning aan gebruikers die moeite hebben met de (digitale) procedures.
- **Verbeter de bestaande en toekomstige digitale toegankelijkheid:**
 - Maak digitale hulpmiddelen, internettoegang en ondersteuning voor het verwerven van digitale vaardigheden gemakkelijk beschikbaar, in het bijzonder voor mensen in een kwetsbare positie.
 - Standaardiseer digitale procedures en maak digitale diensten gebruiksvriendelijker door eenvoudig taalgebruik en één identificatiecode om toegang te krijgen tot alle gemeentelijke diensten.
 - Neem passende maatregelen om de toegankelijkheid van digitale diensten voor mensen met een handicap te garanderen, zowel voor openbare als voor particuliere diensten.
 - Zorg voor strikte naleving van de toepassing van Richtlijn (EU)2016/2102 over de toegankelijkheid van websites en toepassingen.
- **Bied steun en moedig dialoog aan over de moeilijkheden die gepaard gaan met digitalisering:**
 - Maak ambtenaren en hulpverleners bewust van de drempels die bepaalde bevolkingsgroepen hebben met digitale hulpmiddelen.
 - Zorg ervoor dat gebruikers van digitale diensten de moeilijkheden die ze ondervinden, gemakkelijk kunnen melden.
 - Stel een onafhankelijke operator aan om klachten van gebruikers van digitale platforms te verzamelen.
- **Hou rekening met de realiteit van kwetsbare groepen:**
 - Begrijp de uitdagingen van kwetsbare groepen bij het implementeren van nieuw digitaal beleid of digitale apparaten. Een systeem dat geschikt is voor de meest kwetsbare groepen zal geschikt zijn voor de samenleving als geheel.
 - Betrek bepaalde doelgroepen en belanghebbenden bij discussies over digitalisering.
- **Betrek alle dienstverleners in je gemeente om digitale kwetsbaarheid en uitsluiting in kaart te brengen en tegen te gaan.**

Voor meer informatie

- [Digitale kloof: hoe ongelijkheden verminderen? | Unia](#)
- [Advies: impact van de digitalisering van diensten \(2023\) | Unia](#)
- [RICHTLIJN \(EU\) 2016/2102 VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 26 oktober 2016 inzake de toegankelijkheid van de websites en mobiele applicaties van overheidsinstanties](#)
- [Charter Iedereen Digitaal | ARhus](#)

4 Artificiële intelligentie: heb oog voor discriminerende effecten

Artificiële intelligentie (AI) is tegenwoordig overal in de samenleving en kan zelfs infiltreren in de meest intieme levensaspecten van mensen: gezondheid, vrije tijd, werk, handel, politie, justitie, onderwijs, enz. Het is een nuttig hulpmiddel met verschillende toepassingen die het leven gemakkelijker maakt. De keerzijde is dat het ook een bron van discriminatie en uitsluiting kan zijn en kan leiden tot problematische profilering.

Recente ontwikkelingen hebben aangetoond dat de door AI gebruikte algoritmen een reëel gevaar kunnen vormen voor de democratie en kunnen bijdragen tot de polarisatie van de samenleving. Het is de plicht van de overheid om in samenwerking met de betrokken actoren de burgers te beschermen tegen potentieel gevaarlijke en/of discriminerende effecten van AI.

Unia pleit ervoor dat de Europese regelgeving voor het gebruik van AI zo spoedig mogelijk wordt aangenomen en om een toezichhoudende instelling op te richten om transparantie te garanderen, toezicht te houden op het gebruik van AI en om de mensenrechten te respecteren.

Op lokaal vlak pleit Unia voor volgende aanbevelingen:

- Start een register op van het gebruik van kunstmatige intelligentie door overheidsinstanties. Dit register bevat een gedetailleerde beschrijving en toepassing van de gebruikte AI. Het bevat ook informatie over het leervermogen van de AI en de datasets die zijn gebruikt om de AI te trainen.
- Informeer burgers systematisch wanneer lokale en provinciale overheden AI gebruiken ter ondersteuning van het besluitvormingsproces bij individuele beslissingen. Dit vergroot de transparantie en stelt burgers in staat om extra menselijke controle te vragen.

Voor meer informatie

- <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2023/11/Equinet-and-ENNHRI-key-recommendations-ensuring-strong-equality-and-fundamental-rights-safeguards-in-the-EU-AI-Act.pdf>
- <https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2023/11/Joint-Equinet-and-ENNHRI-Statement-on-EU-Artificial-Intelligence-Act-Trilogue-1.pdf>

5 Bestrijd online haatspraak

Gemeenten en provincies diversifiëren nu de manieren waarop ze met het publiek communiceren. Websites en officiële sociale media krijgen te maken met haatberichten, waarop passend gereageerd moet worden.

- Definieer het moderatiebeleid van je gemeentelijke sociale media en maak dit bekend aan de gebruikers. Train medewerkers in strategieën om sociale media te modereren.
- Meld online haatspraak. Dit kan bij het kanaal van socialemediaprovider in kwestie en via het [Unia online meldingsformulier](#) of het gratis nummer 0800 12 800

Voor meer informatie

- [Hoe ga je met haatboodschappen om? | Unia](#)
- [Het Hannah Arendt Instituut geeft vormingen en webinars over polarisatie en sociale media](#)

6 Bestrijd toxische polarisatie door burgerparticipatie

Burgers betrekken bij het lokaal beleid en bij de uitvoering ervan, is een manier om burgers dichter bij de lokale overheid te brengen. Het is een effectief hulpmiddel om een giftige polarisatie tegen te gaan, zowel tussen burgers onderling als tussen burgers en lokale overheden. Het helpt ook om de behoeften, noden en drempels van burgers beter te begrijpen en de relevantie van voorgestelde oplossingen te beoordelen. Veel lokale overheden hebben al ervaring met het betrekken van burgers bij besluitvorming en uitvoering doorheen hun legislatuur.

Unia pleit voor deze maatregelen:

Betrek alle burgers bij politieke beslissingen, ook diegenen die specifieke moeilijkheden ondervinden (mensen met een handicap, ouderen, mensen van buitenlandse afkomst, enz.). Nodig burgers uit en raadpleeg hen regelmatig via bijvoorbeeld een gemeentelijke adviesraad of dialogotafels.

Creëer buurt- of ontmoetingsplaatsen in samenwerking met (lokale) partner organisaties, met een professioneel onthaal en diverse activiteiten om diversiteit en cohesie te bevorderen.

- Plaats burgers centraal in beleidsvorming en -initiatieven, maak gebruik van hun expertise en adviezen. Dit kan door een lokale adviesraad of open gespreksmomenten dat nauwere banden tussen de doelgroepen, middenveld en lokale overheid vergemakkelijkt. Het is belangrijk dat de betrokkenen ook zicht krijgen op wat er effectief met hun adviezen verwezenlijkt wordt.
- Ondersteun de collectieve processen bij het opzetten van nieuwe gebedshuizen, opvangcentra of accommodaties, met als aandachtspunten:
 - Blijf bewust van stereotypen en vooroordelen om te anticiperen op de negatieve effecten van polarisatie.
 - Blijf waakzaam en veroordeel haatzaaiende taal, zowel door medewerkers als door burgers.
 - Treed op als bemiddelaar en facilitator tussen de verschillende groepen.
 - Doe beroep op deskundigen (academici, architecten, verenigingen, advocaten, enz.) om het besluitvormingsproces te ondersteunen.
 - Luister actief naar de bezorgdheden van elke burger.

Voor meer informatie

- [Onderzoeksrapport: de inplanting van de moskee in Fléron-Retinne | Unia](#)
- [Het Hannah Arendt Instituut geeft vormingen en webinars omtrent polarisatie en sociale media.](#)
- [Verticale polarisatie: wat houdt het in en hoe kun je hier als overheid op inspelen? | KIS](#)

7 Zorg als werkgever voor diversiteit en inclusie in het personeelsbeleid

Het is belangrijk dat overheidsdiensten een afspiegeling zijn van de samenleving. Hierdoor vervult de overheid haar voorbeeldfunctie als inclusieve werkgever, en scheidt ze ook vertrouwen naar alle burgers toe. Vele steden en gemeenten hebben al een resem aan maatregelen die diversiteit bij hun personeel garanderen. Toch zien we dat bepaalde groepen nog steeds ondervertegenwoordigd zijn binnen lokale overheidsdiensten, zoals mensen met een handicap, mensen van buitenlandse origine, of mensen van 45 jaar en ouder.

Unia vraagt dan ook om blijvende aandacht te hebben voor volgende maatregelen:

- Voer een regelmatige monitoring uit van het lokale overheidspersoneel, met aandacht voor de samenstelling, de functie en de arbeidsstatus van de werknemers. Beoordeel ook de actie(s) en neutraliteit van het aanwervingsbeleid.
- Stel een actieplan op om minstens de streefdoelen voor personen met een handicap te behalen, zoals bepaald in de gewestelijke regelgeving.
- Focus bij werving en selectie op de vaardigheden van kandidaten en neem drempels voor kwetsbare groepen weg (schaf bijv. de eis van een uittreksel uit het strafregister af wanneer dit geen verband houdt met de aard en voorwaarden van de functie die wordt ingevuld).
- Implementeer een sterk non-discriminatiebeleid, bijvoorbeeld door een non-discriminatieclausule op te nemen in je arbeidsreglement.
- Positieve acties zijn maatregelen om de nadelen, die te maken hebben met een van de beschermde criteria, te voorkomen of te compenseren zodat in de praktijk gelijkheid kan gewaarborgd worden. Het is een nuttig instrument om ondervertegenwoordigde groepen op de arbeidsmarkt een duw in de rug te geven.
- Zorg voor een HR-verantwoordelijke voor de (re)integratie van medewerkers met een handicap of een langdurig afwezigheid wegens ziekte.
- Ga uit van een 'universal design'-benadering door een omgeving en werkomstandigheden te creëren die voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk zijn.
- Organiseer stages en studentenjobs die mensen in kwetsbare situaties in staat stellen werkervaring op te doen.

Voor meer informatie

- www.ediv.be, een website met:
 - [Online leermodules: waaronder een module rond de wetgeving](#)
 - [Een gids naar meer inclusie op de werkvloer](#)
 - [Inspirerende voorbeelden](#)
 - [Handige tools: bijv. monitoring van diversiteit](#)
- [Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap en zijn Facultatief Protocol | Unia](#)
- [Aan het werk met een handicap | Unia](#)
- [Advies over de praktijk van het voorbehouden van studentenjobs aan familieleden | Unia](#)
- [Non-discriminatieclausule in het arbeidsreglement - www.ediv.be](http://www.ediv.be)

8 Implementeer anti-discriminatieclausules in overheidsopdrachten

Het vijfde verslag van de Socio-economische Monitoring (2022), uitgevoerd door de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en Unia, heeft opnieuw het fenomeen van etnostratificatie van de Belgische arbeidsmarkt aan het licht gebracht. Structurele discriminatie maakt dat personen met een vreemde origine minder kansen krijgen om een goede job te vinden.

De vele overheidsopdrachten die door de overheid worden uitgeschreven, bieden echter een mogelijkheid om discriminatie te bestrijden en positieve actie aan te moedigen tijdens de uitvoering van die opdrachten. Hiervoor hebben veel steden en gemeenten reeds een anti-discriminatieclausule ingevoerd naast de sociale, milieu- en ethische clausules.

Unia pleit voor het behoud of de implementatie van de clausule, aangezien dit strookt met de voorbeeldfunctie die een overheid moet opnemen:

- Neem consequent een anti-discriminatieclausule op in het bestek van alle overheidsopdrachten die door de gemeente of provincie worden uitgeschreven. Deze clausule zal bepalingen bevatten die gericht zijn op:
 - Het voorkomen van discriminatie (bijvoorbeeld door eDiv-training, training en advies voor management, enz.),
 - Evenredige deelname van ondervertegenwoordigde groepen (positieve actie) en
 - Controle op naleving van de anti-discriminatiewetgeving (bijvoorbeeld door middel van audits of tests).

Voor meer informatie

- [Non-discriminatieclausule bij overheidsopdrachten | Unia](#)

9 Versterk de rol van politie in de strijd tegen discriminatie

De politie speelt een belangrijke rol in de strijd tegen discriminatie. De regelgeving op dit gebied wordt echter vaak verkeerd begrepen.

De politie heeft al een instrument in handen: de ministeriële omzendbrief COL13/2013. Deze omzendbrief bepaalt het opsporings- en vervolgingsbeleid in verband met discriminatie en haatmisdrijven. Het bepaalt hoe de politie moet omgaan met dergelijke vormen van misdrijven. In de praktijk worden de vereisten onvoldoende toegepast. Soms worden slachtoffers nog geconfronteerd met weigeringen om hun klachten te registreren, of om er vervolg aan te geven. Daarnaast wordt het haatmotief niet altijd geregistreerd. Slachtoffers worden vaak niet geïnformeerd over de mogelijkheid om ondersteuning te krijgen door Unia bijvoorbeeld.

Het bestrijden van haatmisdrijven is niet alleen voor het slachtoffer van belang, maar ook voor de maatschappij. Geweld op basis van een beschermd kenmerk (huidskleur, geloofsovertuiging, handicap, seksuele oriëntatie) heeft een impact op het slachtoffer zelf, maar ook voor de getroffen gemeenschap. Dit kan leiden tot sociale conflicten.

Politiezones die discriminatie willen bestrijden, kunnen zich door deze maatregelen, die al worden uitgevoerd door verschillende zones, laten inspireren:

- Maak van de strijd tegen discriminatie een prioriteit in het veiligheidsplan van de politiezone.
- Wijs in elke politiezone een referentiefunctionaris "discriminatie/haatdelicten" aan in overeenstemming met COL13/2013.
- Organiseer binnen je regio trainingen over de antidiscriminatiewetgeving en de uitvoering van COL13/2013.
- Introduceer een diversiteitsbeleid bij de politiediensten, waarbij de methodes worden aangepast aan de middelen van de zones. Intern werken aan diversiteit helpt om de interacties met burgers op het terrein beter te beheren (vooral wat betreft de selectiviteit van politiecontroles).

Voor meer informatie

- [Omszendbrief betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake discriminatie en haatmisdrijven | Unia](#)
- [Politie en justitie | Unia](#)
- www.ediv.be: Diversiteitsbeleid uitwerken
- [Onderzoek neemt selectiviteit bij politieoptreden onder de loep | Unia](#)

10 Huisvesting: garandeer gelijke toegang voor iedereen

Huisvesting is van essentieel belang voor een waardig bestaan. Helaas worden veel mensen gediscrimineerd op de huurmarkt, vooral vanwege hun afkomst, inkomen of handicap. Lokale overheden kunnen deze discriminatie helpen bestrijden, door een huisvestingsbeleid dat inclusie en gelijkheid omvat:

- **Vergroot het aanbod van publieke en sociale woningen:**
 - Investeer in sociale huisvesting, zodat het aanbod beter aansluit bij de vraag.
 - Voorzie bij de bouw/renovatie van publieke woningen voldoende aangepaste en aanpasbare openbare woningen voor mensen met een handicap en voor ouderen.
 - Hou rekening met de grote diversiteit van gezinnen die gebruik maken van publieke/sociale huisvesting, door te voorzien in kleine en grote wooneenheden.
 - Bied hulp bij procedures voor sociale huisvesting (bijvoorbeeld met de hulp van een one-stop-shop waar het nog niet bestaat).
- **Neem maatregelen om discriminatie op de privé-huurmarkt te bestrijden:**
 - Informeer verhuurders en vastgoedprofessionals over het verbod van discriminatie.
 - Voer regelmatig en proactief praktijktesten uit op de huisvestingsmarkt.
 - Informeer verhuurders over hun verplichtingen met betrekking tot het aankondigen van huurprijzen en gemeenschappelijke kosten, en organiseer een controlemechanisme.
 - Controleer steeds bij stedenbouwkundige vergunningen of deze voldoen aan de gewestelijke toegankelijkheidsvoorschriften.
 - Verplicht projectontwikkelaars om in hun nieuwe projecten (bouw van flatgebouwen, aanleg van woonwijken, enz.) een quotum van aanpasbare woningen voor gehandicapten en ouderen op te nemen.

Voor meer informatie

- [Diversiteitsbarometer Huisvesting \(2014\) | Unia](#)
- [Discriminatie op de huurmarkt | Vlaanderen.be](#)

11 Verwezenlijk het recht op inclusief onderwijs

Als inrichtende macht hebben gemeenten en provincies de verantwoordelijkheid om discriminatie in het onderwijs te bestrijden. De volgende maatregelen zorgen ervoor dat het onderwijs op lokale en provinciale scholen meer inclusief is en vrij van discriminatie:

- Ondersteun de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van diversiteitsmanagement en reik hulpmiddelen aan voor leerkrachten en onderwijspersoneel. Het verhoogt de weerbaarheid en de handelingsbekwaamheid van leerkrachten in een inclusieve omgeving. Dit kan door bijvoorbeeld trainings- en intervisiesessies op te zetten.
- Maak het onderwijs inclusiever en toegankelijker voor iedereen:
 - Moedig scholen aan om rekening te houden met alle leerlingen met in het bijzonder: leerlingen met een handicap, LGBTI+ leerlingen, leerlingen met een buitenlandse achtergrond, enz.
 - Garandeer het recht op redelijke aanpassingen voor leerlingen en studenten met een handicap en geef ondersteuning en opleiding voor docenten en onderwijspersoneel.
 - Hou rekening met leerlingen en studenten met beperkte financiële middelen wanneer je schoolkosten en activiteiten vastlegt.
- Heb aandacht voor pesten op basis van beschermde criteria (huidskleur, gezondheidstoestand, handicap, seksuele oriëntatie,), omdat dit ook een impact kan hebben op andere leerlingen binnen de school.
- Bestrijd segregatie en ongelijkheid op school:
 - Bevorder sociale diversiteit binnen klassen.
 - Zorg dat de schoolkeuze en het leertraject in het middelbaar onderwijs op een positief project berust.

Zorg ervoor dat klassenraden op een evenwichtige manier beraadslagen, vrij van stereotypen over bepaalde groepen leerlingen.

- Vermijd de 'volledig digitale' benadering op scholen
 - Organiseer ondersteuning en/of alternatieven voor digitale schoolinschrijvingen/activiteiten.
 - Voorzie alternatieve kanalen voor algemene informatie over de school, naast de digitale kanalen (aandachtspunten: gebruik van Smartschool voor communicatie met de ouders, toegang tot computers en het internet voor de leerlingen tijdens studie-uren of na schooltijd, enz.)
- Garandeer toegang tot hoger onderwijs en levenslang leren voor iedereen:
 - Sta leerlingen toe om hun religieuze of filosofische overtuigingen te uiten door middel van tekens of symbolen. Als er ondanks alles een beperking wordt opgelegd aan deze vrijheid binnen een school, dan moet deze beperking proportioneel zijn en gebaseerd op concrete omstandigheden binnen de school. Het moet ook binnen de grenzen vallen die door de Raad van State en het Grondwettelijk hof zijn bepaald.

Voor meer informatie

- [Hoe bereiken we inclusief onderwijs? | Unia](#)
- [Met een handicap naar de school van je keuze | Unia](#)
- [Diversiteitsbarometer Onderwijs \(2018\) | Unia](#)

12 Organiseer een duurzaam mobiliteitsbeleid zonder mensen uit te sluiten

Met de integrale toegankelijkheid in gedachte, moeten lokale overheden de uitdaging aangaan om een duurzaam mobiliteitsbeleid in te voeren. Dat mag geen negatieve impact hebben op **kwetsbare** groepen: mensen met een handicap, ouderen (inclusief mantelzorgers), grote en/of eenoudergezinnen, mensen in armoede, enz.

Om dit te garanderen heeft Unia volgende aanbevelingen:

- Harmoniseer zoveel mogelijk alle maatregelen omtrent lokaal parkeerbeleid en Lage Emissie Zones (LEZ).
 - Er moet ook bijzondere aandacht worden besteed aan de toekomstige lage-emissiezones (LEZ) die in Vlaanderen worden gecreëerd.
 - Voor scanwagens worden steden en gemeenten uitgenodigd om zich aan te sluiten bij het digitale platform voor de digitalisering van parkeertarieven, dat landelijk van toepassing is, zodra het eind 2024 wordt geïmplementeerd.
- Zet een systeem op die de administratieve last verlicht om automatische vrijstellingen en uitzonderingen te bekomen.
- Stel alle personen die in het bezit zijn van een parkeerkaart voor personen met een handicap vrij van betaling, zowel voor scanwagensystemen als voor toekomstige LEZ-systemen.
- Voorzie, bij het implementeren van duurzame mobiliteitsmaatregelen, specifieke ondersteuning voor mensen die recht hebben op de verhoogde tegemoetkoming.
- Hou rekening met de digitale kloof bij het digitaliseren van parkeerrechten voor bepaalde bevolkingsgroepen.
- Zorg ervoor dat alle parkeermeters in de gemeente toegankelijk zijn.
- Leef de toegankelijkheidsnormen voor bus- en tramhaltes in de gemeente strikt na en breid indien nodig het aantal toegankelijke haltes geleidelijk uit.
- Hou rekening met mantelzorgers en zorgprofessionals bij het nemen van duurzame mobiliteitsmaatregelen
- Verbied het hinderlijk parkeren van tweewielers op trottoirs en voetpaden en stel voldoende parkeerruimtes voor tweewielers ter beschikking (fietsen, scooters, steps)
- Voeg op lokaal niveau geen extra voorwaarden toe aan de ministeriële omzendbrief voor personen met een handicap om een parkeerplaats voor hun woning te krijgen.
- Ga in gesprek met alle kwetsbare groepen bij het ontwikkelen van duurzame mobiliteitsmaatregelen.
- Communiceer op een duidelijke, toegankelijke en volledige manier over alle nieuwe mobiliteitsmaatregelen.

Voor meer informatie

- [Duurzame mobiliteit: meer inclusieve en uniforme maatregelen | Unia](#)
- [Een oplossing om de digitale controle van parkeerkaarten voor mensen met een handicap te verbeteren en onterechte boetes voor het gebruik van scanauto's te voorkomen \(belgium.be\)](#)

13 Bestrijd ongelijkheid in het lokaal veiligheidsbeleid

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de bestrijding van overlast in de openbare ruimte door middel van **gemeentelijke administratieve sancties** (hierna: GAS), in het kader van hun lokaal veiligheidsbeleid. Het kan hier gaan om overtredingen van politiereglementen of overtredingen die gerechtelijk onderzocht kunnen worden, maar niet door het Openbaar Ministerie.

Unia ontvangt regelmatig meldingen over perceptie van ongelijkheid of discriminatie met betrekking tot GAS. We zien dat er tussen lokale overheden verschillen zijn in de interpretatie en toepassing van GAS binnen het lokale veiligheidsbeleid.

In de legitieme strijd die lokale overheden kunnen voeren bij het niet-naleven van regels en wetten mag het mensenrechtenperspectief echter nooit uit het oog verloren worden.

We doen daarom de volgende aanbevelingen:

- Zorg ervoor dat het gebruik van GAS niet leidt tot ongelijkheid, onder andere t.o.v. zichtbare en kwetsbare groepen.
- Zorg ervoor dat lokaal GAS-beleid niet leidt tot onevenredige sancties tegen jongeren.
- Overweeg welke groepen mogelijk gecriminaliseerd worden door lokaal GAS-beleid en zorg ervoor dat er in dit opzicht geen systemische ongelijkheid is.

14 Openbare ruimte: respecteer mensenrechten als je bedelarij reglementeert

Unia roept Belgische steden en gemeenten op om hun bedelreglement aan te passen zodat ze de mensenrechten respecteren en bepaalde kwetsbare groepen niet langer discrimineren.

Uit recent onderzoek blijkt dat 253 Belgische steden en gemeenten (van de 581) bedelverboden hebben die problematisch zijn volgens het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en/of de rechtspraak van de Raad van State.

Unia roept lokale overheden op om de volgende maatregelen te nemen:

- Leg geen algemeen bedelverbod op, noch in de hele gemeente, noch in een specifiek gebied.
- Gedeeltelijke beperkingen op bedelen zijn mogelijk die een legitiem doel nastreven, zoals de bescherming van de openbare orde of de rechten van anderen. Deze beperkingen moeten ook proportioneel zijn tot het nagestreefde doel. De beperkingen moeten dus met oog op de reële context van bedelarij genomen worden.
- Richt je alleen op agressieve of opdringerige vormen van bedelen, of op vormen die het verkeer belemmeren. Het is de taak van de lokale overheid om de burgers te beschermen, op voorwaarde dat er echt sprake is van hinder. Merk op dat agressie of het hinderen van het verkeer op zich al verboden zijn, zonder dat men naar bedelen hoeft te verwijzen. Er is dus geen nood aan bijkomende regels die specifiek gericht zijn tegen bedelaars.
- Hou rekening met de kwetsbaarheid van mensen die voor hun levensonderhoud afhankelijk zijn van bedelen. Sommige gemeenten hebben in hun politiereglement opgenomen dat bedelaars in eerste instantie doorverwezen moeten worden naar sociale hulpdiensten.

Voor meer informatie

- [Persbericht: Cahier rechtspraak nr.3 over het verbod op bedelarij in België - Steunpunt tot bestrijding van armoede \(armoedebestrijding.be\)](#)
- [Bedelreglementen vanuit een mensenrechtenperspectief](#)

15 Bestrijd discriminatie tegen LGBTI+

België wordt beschouwd als een van de meest LGBTI+ vriendelijke landen ter wereld. Toch blijft er nood aan maatregelen om de discriminatie te bestrijden waarmee LGBTI+-personen nog al te vaak worden geconfronteerd.

Lokale overheden hebben een belangrijke rol te spelen door in het bijzonder de volgende maatregelen uit te voeren:

- Verbeter het onthaal op politiekantoren en leid politieagenten op. Dit houdt onder meer in dat een meer vertrouwelijke ruimte voorzien wordt voor het registreren van de klacht. Politieagenten moeten ook bewust worden gemaakt van LGBTI+-thema en voortdurend worden geïnformeerd en getraind.
- Neem de nodige maatregelen om de veiligheid te garanderen van plaatsen en buurten die als LGBTI+ friendly zijn geïdentificeerd.
- Richt Lokale opvanginitiatieven (LOI's) op om de opvang van LGBTI+-vluchtelingen te verbeteren. Aanvragers van internationale bescherming worden doorgaans in opvangcentra opgevangen volgens herkomst en geslacht, wat LGBTI+-vluchtelingen in een bijzonder kwetsbare positie kan brengen. Lokale besturen kunnen het aantal plaatsen in een LOI uitbreiden met specifieke plaatsen die gereserveerd worden voor kwetsbare personen, zodoende LGBTI+ - verzoekers meer kans krijgen om door te stromen naar een LOI. Hierdoor kan hun veiligheid, welzijn en privacy beter gegarandeerd worden dan wanneer zij opgevangen worden in de collectieve opvang.
- Valideer de ouderlijke rechten van niet-biologische ouders. Niet-biologische ouders van kinderen die geboren zijn via draagmoederschap ondervinden nog steeds administratieve moeilijkheden op gemeentelijk niveau om dezelfde ouderlijke rechten te krijgen als biologische ouders, ondanks het feit dat ze hun dossier in orde hebben. Het is daarom van vitaal belang dat lokale overheden het proces van erkenning van deze rechten niet belemmeren.
- Ontwikkel overlegplatforms tussen lokale overheden en LGBTI+ verenigingen. Er bestaan verschillende verenigingen die zich inzetten tegen LGBTI+ discriminatie, waarmee steden en gemeenten projecten kunnen ontwikkelen. Daartoe kunnen lokale overheden adviescomités of raden voor LGBTI+ oprichten.

Voor meer informatie

- [LGBTI+rechten in 2023 | Unia](#)
- [Wie zijn we | cavaria \(cavaria.be\)](#)
- [Wie zijn wij ? | RainbowHouse Brussel](#)
- [Over Lumi | Lumi](#)
- [Verblijf in een LOI | Fedasil](#)

16 Woonwagenbewoners en Roma: geef een kwaliteitsvol onthaal

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Vlaanderen hebben het recht op wonen in een woonwagen erkend, maar Wallonië nog niet. Vlaamse gemeenten organiseren residentiële en tijdelijke opvangplaatsen, Waalse gemeenten organiseren tijdelijke plaatsen en in Brussel zijn er momenteel geen opvangplaatsen georganiseerd door een openbare dienst. In de drie gewesten is er nog steeds een schreeuwend tekort aan woonlocaties en opvangplaatsen voor woonwagenbewoners.

Op lokaal niveau moeten lokale overheden in samenwerking met lokale actoren concrete acties ontwikkelen om Roma en woonwagenbewoners te helpen deel te nemen aan de samenleving.

Met name door de volgende maatregelen uit te voeren:

- Behoud of ontwikkel voldoende residentiële en tijdelijke standplaatsen voor woonwagens in je gemeente.
- Zet geen woonwagenbewoners uit een permanente locatie zonder hen een geldig alternatief te bieden.
- Pas de mogelijkheid tot inschrijving op een referentieadres correct en eerlijk toe voor mensen die in een woonwagen verblijven.
- Wijs een referentiepersoon en/of contactpersoon aan die als schakel fungeert tussen de lokale overheid en de betrokken groepen.
- Voer bewustmakingscampagnes en leid raadsleden en administratieve ambtenaren op over stereotypen, vooroordelen en discriminatie van Roma en woonwagenbewoners.
- Ontwikkel lokaal beleid voor de integratie van Roma in (sociale) huisvesting, integratieprogramma's voor werkgelegenheid en maatregelen om de toegang tot en deelname aan de sociaal-culturele sfeer te bevorderen.
- Raadpleeg lokale besturen of organisaties die al concrete expertise hebben opgebouwd in het positief werken met Roma en woonwagenbewoners.

Voor meer informatie

- [Ingrepen nodig om leefomstandigheden Roma en woonwagenbewoners te verbeteren | Unia](#)
- [Woonwagenbeleid – WOONWAGENBEWONERS \(Vlaanderen\)](#)
- [aar_123_bru_woonwagenbewoners.pdf \(unia.be\) \(Brussel\)](#)
- [Foyer VZW \(Brussel\)](#)
- [European Strategy for the integration of Roma | POD Maatschappelijke Integratie \(mi-is.be\)](#)

17 Racisme: sluit je aan bij de ECCAR-coalitie en kom in actie tegen racisme

De lokale overheden staan als bestuursniveau het dichtst bij de burger. Daarom spelen lokale besturen een essentiële rol in de strijd tegen racisme en discriminatie. Zij moeten ervoor zorgen dat nationale en internationale wetten en decreten over mensenrechten en racismebestrijding in de praktijk worden toegepast.

ECCAR – European Coalition of Cities against Racism - is een initiatief dat in 2004 door UNESCO werd gelanceerd om een netwerk op te richten van Europese steden die hun beleid ter bestrijding van racisme, discriminatie en vreemdelingenhaat willen verbeteren.

ECCAR biedt gemeenten een 10-punten actieplan voor het ontwikkelen van inclusief beleid. ECCAR biedt ook een 'gelijkheidstoolbox' om lokale besturen te inspireren.

Momenteel zijn 21 gemeenten in België lid van ECCAR (waaronder 12 in Vlaanderen, 5 in Wallonië en 4 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Unia moedigt steden en gemeenten sterk aan om lid te worden van de ECCAR-coalitie.

Voor meer informatie

- [European Coalition of Cities against Racism | ECCAR](#)
- [10 Points Action Plan | ECCAR](#)
- [De Antiracismewet bestaat 40 jaar, en wat nu? | Unia](#)
- [Antisemitisme-rapport 2024 | Unia](#)
- [Discriminatie van personen van Afrikaanse origine \(2022\) | Unia](#)

18 De lokale werking van Unia

De lokale ambassadeurs van Unia zijn onze brugfiguren met het lokale terrein. Zij ondersteunen lokale besturen en organisaties om gelijkheid te bevorderen en discriminatie te bestrijden. Je kunt hen per mail contacteren als je vragen hebt over dit memorandum, via info@unia.be

Om een melding te maken over een situatie van discriminatie i.v.m. federale materies, gebruik ons [online meldingsformulier](#) of bel naar het gratis nummer **0800 12 800** (vanuit België) of +32 (0)2 212 30 00 (vanuit het buitenland). **Elke werkdag van 9u30 tot 13u.**

**Interfederaal centrum voor gelijke kansen
en bestrijding van discriminatie en racisme**

Victor Hortaplein 40 • 1060 Sint-Gillis

T+32(0)2 212 30 00

F+32(0)2 212 30 30

www.unia.be